

175-års jubilæum

Ved Anders Ahrenfeldt

Det er en stor ære at få lov til at skrive lidt om jubilæet. Selv om jeg har en moden alder, så har jeg ikke været med i alle 175 år. Men de sidste 44 år har jeg været medlem af foreningen og arbejdet for foreningen i 24 år. Desuden har jeg været medlem af bestyrelsen i 13 år. Derudover har jeg i 4½ år arbejdet for Lars Bønding, den tidligere formand. Så jeg føler en stor tilknytning til foreningen og rådgivningen, som har fundet sted under forskellige former.

Arbejdet i bestyrelsen har forandret sig meget over årene. Før var det meget de lokale sager, som vi stadig slås med. Dengang var amt og kommuner modparten. Nu er det EU-regler og dansk lovgivning samt deres indflydelse på lokale forhold. Da Bønding trådte til som formand i 1960, var der 2800 medlemmer. Så store foreninger findes ikke i dag, selv om mange er lagt sammen. I 1960 arbejdede man med indretningen af Virksunddæmningen, hvorved ca. 1.200 ha blev til eng eller mark. Ja, man arbejdede endda for helt at tømme Hjarbæk Fjord. I dag arbejder vi på, om vi kan fortynde næringsstofferne i Hjarbæk Fjord med saltvand ved at åbne dæmningen noget mere. Kravet om at tilføre Hjarbæk Fjord mindre kvælstof er en stor trussel mod en fornuftig drift af landbruget omkring fjorden i fremtiden. Ja, man kunne næsten ønske, at de havde tømt fjorden dengang, så der ikke ville være en stærk regulering af landbruget omkring fjorden. Efterfølgende kunne vi have scoret nogle billige point ved at lave et vådområde og lavbundsprojekt. Men der er ingen tvivl om, at i de tørre år i 70'erne var det en stor gevinst at kunne hente frisk græs med grønthøster og aflæsservogn i de indvundne arealer, som i dag sikkert er alt for våde.

Bønding skriver i sine erindringer, at Nørreåen var et stort problem i 1960 og slutter med, at det kun er blevet værre gennem årene, hvilket stadig gælder. Vandløbslaug og Danske Vandløb synes, at vi i landboforeningen gør for lidt for at få en bedre vandgennemstrømning af Nørreåen. Men lavt fald til Randers, sammensynkning af jorden, klimaændringer og mere overfladevand fra Viborg by giver oversvømmelser og våde arealer, hvilket er uden for vores indflydelse. Men som altid er penge god medicin. Nu ser det ud til, at EU-penge hjælper. Vådområder, jordfordeling, rekreative områder og mange andre tiltag løser op på mange af problemerne omkring Nørreåen.

I 60'erne var der mange store fredninger, såsom Kongenshus Hede, Ø-bakker, Simested å mm. Men i Landboforeningen var man klar over, at kaffe med modparten var bedre end anbefalede breve (i dag ville det nok være breve i e-Boks). Denne erkendelse findes også i dag både på landsplan og lokalt. Vi har for nylig drukket kaffe med Naturfredningsforeningens lokale bestyrelsesmedlemmer, hvor vi talte om Hjarbæk Fjord.

Landboforeningen og husmandsforeningen var lokalt i 60'erne tæt på en fusion med fælles konsulenter og formandskifte hvert år. Denne fusion blev formodentlig stoppet oppefra. Men vi har formået i nulserne at få 100 % fælles rådgivning.

Slutningen af 60'erne og begyndelsen af 70'erne var gode tider, så her blev grundene til husene på Fælledvej købt op, og de to huse med mellembygning blev bygget. Der blev oprettet en stor auktionshal med restaurant på Fabriksvej. Det var fredelige tider, hvert år kunne formanden i sin beretning fortælle om et nyt grundkøb og en ny bygning. Der blev vinket af på to-do-listen. Men var der slet ingen utilfredse på generalforsamlingen? Jo, der var stor utilfredshed med, at svineslagtingerne blev flyttet til Skive. Men her

kunne formanden melde tilbage, at det ansvar måtte bestyrelsesmedlemmerne i svineslagteriets bestyrelse tage på sig.

I disse gode tider var der en kamp om at få landbrugsfaglige investeringer til Viborgeggen. Det største kup var at få statens forsøgsstationer til Foulum. Her sad borgmestrene fra Viborg og Tjele sammen med Bønding og købte gårde op, betinget af at forsøgsstationen kom til Foulum. Det lykkede på den måde, at opkøbe 400 ha. Opkøbet gjorde det lettere for folketinget at vedtage at flytte forsøgsanlægget til Foulum. Men Nordsjællands kommuner og ansatte i forsøgsafdelingerne gjorde oprør mod flytningen. Så i lang tid vaklede folketinget mellem Foulum og lade det hele blive i Nordsjælland.

På den tid var formanden ikke lønnet. Men Bønding forstod at passe sit arbejde som formand og passe sin private forretning som ejendomskonsulent på samme tid. Alt det med opkøb til forsøg i Foulum, SPF til Grønhøj og Bøgildgård til svineforsøg gav en masse landbrugshandler. Men medlemmerne var glade for at have en initiativrig formand, der ikke kostede foreningen noget. Der var ingen, der talte om dobbeltrolle.

I 1976 blev Olaf Villumsen formand, hvilket han var indtil 1984. Det var en svær periode at være formand i. I de første år var der høj inflation med stigende priser på landbrug. Alt kunne købes og belånes. Der blev investeret i jord, bygninger, maskiner og besætning som aldrig før. Men pludselig i 1979 stoppede festen. Lave priser på landbruget, salgspriser og renter på 2% eller mere pr. måned på foderstofgæld og overtræk på kassekreditten sendte landmænd på tvangsauktion efter store økonomiske trængsler. På generalforsamlingen fik formand og bestyrelse masser af kritik og skældud. Tale rækken var lang, mange var inspireret af LR 80, som blev stiftet i 1979. Det, som de sagde på talerstolen var sandt, hvis ikke de fik gældssanering og rente og afdragsfri kapital til at rette deres landbrug op, så gik de på tvangsauktion. Nogle stillede op til bestyrelsen uden at blive valgt. Men måden, de sagde det på, var ikke stueren. Deres beskyldninger mod formanden var grundløse og usaglige. Formanden var naturligvis uden skyld i landbrugskrisen. Nogle af talerne havde heller ikke ry for at drive et mønsterbrug. Andre var usoignerede og tabte en klat møg, når de stampede i gulvet i protest. Alt dette gjorde, at den store gruppe af landmænd rystede forsigtigt på hovedet ad dem og undlod at stemme på dem. Det er ikke nok at have ret. Det er også vigtigt at servere budskabet på den rigtige måde og ikke at skyde skylden på uskyldige. Dette har vi set både før og siden.

Stemningen for landbruget var vendt. I 1978 kom plakaten "Danske svin er sunde - de strutter af penicillin". Den gik rent ind hos bybefolkningen. Ude på landet og i de små landsbyer var det gyllelugten, der irriterede folk. Gylle er en smart måde at have intern transport på i bygningerne. Men den tids små gyllevogne, hvor gyllen blev presset højt op i luften, så gyllen bliver til små usynlige dråber, der spreder sig over store afstande, fik alle til at kende gyllelugt. Landmændene tænkte nok heller ikke så meget på naboerne, så en medhjælper kun køre gylle i mange dage mellem fodertiderne. Alt dette og meget mere betød, at der ikke længere var den store stemning for at hjælpe landmændene. Derfor blev mange af tiltagene for at hjælpe de kriseramte landmænd ikke så effektive. De trak bare pinen ud, så mange landmænd levede i mange år på bankens nåde.

EU, der i 70'erne var det forjættede land, kom i 1984 med mælkekvoter. Nu kunne mælkeproducenterne ikke længere producere sig ud af krisen. Nogle mælkeproducenter havde solgt kælvekvier for at skaffe likviditet under krisen, hvorved deres mælkekvote blev alt for lav i forhold til antal ko pladser. Den almindelige avlsfremgang i mælkeydelse gjorde, at der måtte reduceres i kobestanden. Dette skabte stor frustration hos mælkeproducenterne, hvilket bevirkede, at nogle solgte, mens andre klyngede sig til håbet om, at adgangen til større mælkekvote ville blive lettere.

I 80'erne begyndte renten at falde. Det kunne synes godt for en landmand. Men landmænd, der have fået lån til under kurs 60, begyndte nu at skyldte mere og mere, efterhånden som renten faldt og kursen steg. Ja, inkonvertible DLR-obligationer kunne stige op til kurs 130. Mange landmænd var teknisk insolvente. Deres ydelse var den samme. Men de skyldte mere end gården var værd. Det betød, at de ikke kunne låne til forbedringer eller jordkøb. De havde svært ved at udvikle bedriften eller komme derfra uden gæld.

Mælkekvoter og kursstigninger var et eksempel på, at kriser og økonomiske vanskeligheder afløste hinanden i 80'erne. Det betød, at nu var generalforsamlingerne kendetegnet ved diskussion af nationale og internationale økonomiske forhold mere end lokale forhold.

I 1984 blev Jens Mortensen formand. Han krævede på generalforsamlingen at få løn for sit arbejde, hvilket ingen protesterede imod. Jens kom på Landbogården og drak kaffe med os og spurgte ind til landbofaglige forhold til brug for udarbejdelse af sin landbrugspolitik. Så han arbejdede også for pengene.

Jens og bestyrelsen sørgede for, at vi fik tag over hovedet. De flade tage på Landbogården var allerede efter mindre end 20 år utætte. Det regnede ned. Vi satte murbaljer op, som vandet kunne rende ned i. En dag hentede pigerne i middagspausen et par kulørte ænder, som lå og vuggede i baljen i takt med, at det dryppede ned. En anden dag stod vandet i to stråler ud fra en stikkontakt. En medarbejder forsøgte at samle vandet op i en spand. Men da strålen ikke var lige stærk i begge stråler, var det en umulig opgave at samle vandet op. Men vi fik udnyttet tagetage med kantine og mødelokaler - og som det vigtigste et tæt tag.

Som centerleder var jeg med Jens til fusionsforhandlinger med Kjellerup, Bjerringbro og Hammershøj landboforening. I begyndelsen var Salling Landboforening også med. Men forhandlingerne brød sammen, fordi de ville have administrationen til Skive. Det var jo et ærligt forlangende. Men i deres iver havde de tegnet et kort, hvor Skive lå i centrum. Det var noget af en præstation at tegne sådan et kort, for Hammershøj og Bjerringbros område gik næsten til Randers og Kjellerups område gik til Balle Kirkeby.

Men historien gentager sig. Nu er det tidligere Salling Landboforening med i Fjordland, hvor administration er placeret i Skive. Om de har tegnet et nyt kort med Skive i centrum, ved jeg ikke.

Sammen med Jens Mortensen, Leif Gade de efterfølgende formænd har jeg været rådgivningschef, direktør og bestyrelsesmedlem. Derfor er jeg selv part i arbejdet og vil derfor ikke kommentere på den del af historien.